

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.

Minden pénz a lelkeszl hivatal címére küldendő.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
Munkatársak:
Perczelné Kozma Flóra
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.

Előfizetési ára:
Egy évre 2 aranykorona.

Torda : 1568. HATÁRKÖVEK Pozsony : 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

Nagypéntekre jön Húsvét.

Ha jelképben akarnám megörökíteni a világ ábrázatát, amint azt az elmúlt esztendőök eseményeiben látom, akkor ecselem a legfeketebb színekbe mártanám s egy sötét Golgothát festenék, tetején egy szörnyű kereszttel, mely mintha az égbe akarna fölkiáltani világosságért s a keresztre ráfesteném Krisztus vérző, vonagló testét. Mint a nagypénteki Golgotha, olyan most a világ képe, szeretet, igazság, jog, eszményiség keresztre vannak itt feszítve. Modern farizeusok és pilátusok, kik a népekre ítéletet mondtak, ujjonganak, örvendeznek, mert tervük ez ideig nagyszerűen bevált s az árulók is megkapták méltó jutalmukat. Krisztust megfeszítették, palástja fölött megosztottak: ez a jelen képe.

S mi, akik legtöbbet veszítettünk, kiktől a legszebbet, a legdrágábbat s a legszentebbet vették el, mi, akiknek szíve csordultig telt fájdalommal és keserűséggel a keresztre feszítés miatt, az események fölött gyászoló Máriával s a megrémült tanítványokkal könnyes szemekkel állunk a kereszt tövében, melyre legszentebb eszményeinket szögezte rá a bűnös erőszak keze.

Ott állunk, de nem vigasztalatlanul! Nem, mert mi túl látunk a nagypénteki Golgotha sötétjén s Húsvét áldott hajnalának pirkadását várjuk, mikor a felkelő nap sugara szivárványt sző egy elárvult nemzedék hulló könnyeire. Nagypéntek után húsvét következik: ez egyszer szent és bizonyos. Megsebeztek, kifosztottak, földönfutó bujdosóvá tettek, de húsvét hitét el nem rabolhatta tőlünk semmi erőszak. Húsvét hite arra tanít, hogy eszmét, igazságot keresztre feszíteni nem lehet, az a sírból is kitör és diadalmaskodik, mert az a rendeltetése. Húsvét hite arra tanít, hogy a nemzetet, melyre Isten feladatokat bízott, megfojtani nem lehet, ha százszor keresztre feszítik is, százegyedíkszer is új életre támad s élni fog örökké. A húsvéti hit arra tanít, hogy egy napon megtörténik a nagy igazságszolgálat, a hazug farizeusok és pilátusok megszégyenülnek, az árulók Judás sorsában osztoznak — fölébred a világ jobb lelkiismerete. Az eszme győz, az igazság diadalt arat. Nagypéntekre jön a húsvét.

Dr. Csiki.

Heribert Rau

Irta: Perczelné Kozma Flóra

Ugy érzem, hogy egy felekezet lapja sem foglalkozhatik több joggal és szeretettel a nagy-német tudós, vallásbölcsész és költő emlékével, munkáival, mint éppen ami egyházunk értesítője, mely ugyanazokat a gondolatokat és tanokat hirdeti, mint a múlt század e nagy embere.

És úgy érzem, hogy egy időszak, egy hangulat sem alkalmasabb a győzelemre, feltámadásra és örökéletre elhívott szellem felidőzésére, mint éppen a husvéti időszak és husvéti hangulat!

Mielőtt bemutatnék — magyar fordításban — a nagy német gondolkodó munkáiból néhány szemelvényt, csak röviden ismertetem tájékoztatás céljából életrajzát

Heribert Rau 1813-ban a Majna melletti Frankfurtban született. Atyja egy nagyon tekintélyes és vagyonos római katolikus kereskedő családból származott s fiát is üzletembernek szánta. A fiatal Heribert azonban már kora ifjúságától kezdve nagy hajlammal viseltetett az irodalom iránt s maga is feltűnő tehetséget árult el.

1841-ben, 28 éves korában már nagy feltűnést kellett szociális témájú költeményei és elbeszélései által, később pedig vallásbölcsészeti munkái hozták bámulatba a szabadelvű theológiával rokonszenvező hívőket.

Mint aféle vallásbölcsész, politikaitörekvésekben még a forradalmi években sem igen vett részt, de annál inkább harcolt a szellemi szabadságért! Hihetetlen munkabírása és alkotásra termett szelleme folytán egyre másra jelentek meg feltűnést keltő munkái; ugymint: Az ó és új szövetség története „A jövő vallásának katekizmus” „Az igazság szikrái” „Természet, világ és élet” „A német nép története” „Modern áhitatosság órái” stb. stb.

Miután irodalmi munkássága mindig jobban és jobban távolodott el egyháza tanításaitól, néhány hasonlóan gondolkodó barátjával együtt még fiatalabb korában áttért a sokkal szabadabb, ugynevezett „német katolikus” gyülekezetbe, melynek 1847-ben Stuttgartban, később pedig Mannheimben nagy hírvé papja lett.

Eleinte nagy ovációkkal fogadták és ünnepték mindenütt, néhány évi működés után azonban a „Természet evangéliuma” című szenzációs művének megjelenése folytán 1856-ban felmentették állásától.

Rettenetes tíz év következett ezután az egész családra nézve! Nem csak bojkottálásnak, de való-

ságos üldözésnek voltak kitéve. Álláshoz a családfő nem juthatott s miután a katolikus rokonság is megvont tőlük minden segítséget, majdnem éhen haltak!

Végre sok viszontagság, betegség és anyagi gondok után — mely időben hős lelkű, nagyműveltségű felesége volt egyedüli támasza — 1868-ban egyszerre feléfordult ismét az érdeklődés és néhány magasztos művének megjelenése után megválasztják Offenbachban lelkésznek, hol azután valósággal Channing mintájára ünneplik és szeretik őt 10 éven át! Amerika módjára felekezetkülönbség nélkül látogatják a kicsinynek bizonyult templomot, míg csak egy szerencsétlen szélütés, hosszadalmas, keserves betegség el nem pusztítja a sok szellemi munkában, harcban és megpróbáltatásban elgyengült szervezetet.

Temetése valóságos diadalmenet volt; de nem az enyészet, nem a halál, hanem a halhatatlan s mindent legyőző szellem husvéti diadala! Virágokkal megrakott koporsóját már nem csak a család, jóbarát és hitrokon kísérte, hanem ott tolongott és sorakozott az „ellenfél” óriási tábora is; eretneknek bélyegezett legérdekesebb munkája pedig a haldoklás napján érte meg hatodik kiadását...

Ez a hat kiadást elért három kötetes elmélkedés (Neue Stunden der Andacht) érdekli az unitarizmust is tárgyánál fogva legjobban.

Tudtommal e munkát boldogult nagynéném: Kozma Alojzia, Bocsor István néhai pápai professzor és történetíró felesége honosította és szerettette meg Magyarországon, amennyiben az itt még ismeretlen munkát nagy mennyiségben hozatta meg Lipcséből, hogy bennünket elhagyni készülő és minden szép és nagyszerű iránt rajongó lelke utoljára imég elárassza rokonait és barátait nemes ajándékával.

És engedtessek meg nekem, hogy mikor lélekben egy tőlem telhető, szerény kis emléket kívánok — a hitért, lelkiismeretért, meggyőződésért Golgotát járó bölcsésznek — felállítani, egyuttal néhány virágszálat nyujtsak át képzeletben a régi elköltözött kedves ajándékozonak is!

Különben is egy tartozásom van még veled szemben. Halálos betegségében azt kérdezte tőlem értem-e, élvezem-e a már kezem között levő könyvet? A 16 éves leány nem tudott erre elég értelmesen és megértőleg válaszolni. A 61 éves öreg asszony a következő számokban megjelenő fordításával, a „kedvenc” helyek lelkiismeretes kikérésével, összeválogatásával, tovább terjesztésével kívánja most a feleletet megadni.

Az örök élet titka*).

Van-e okod husvétot ünnepelni? Ez a kérdés áll oda most lelkiismereted elé. Husvét ünnepe egy merész, bátor hiten épül. Husvétkor csak az ünnepelhet őszintén és igazán, ki túl lát a sírok sötétjén és hisz a lélek halhatatlanságában.

Az örök élet vágya általános emberi ösztönből fakad, mit maga a teremtő Isten plántált mindnyájunk szívébe. Öntudatosan, vagy öntudatlanul ott élt és él a vágy minden korok és földrészek emberében, mint égő szomjúság a láthatatlan után. Egyik-másik ember talán nem is érzi, hogy mily ösztönöket hordoz lelke mélyén, számukra az örök élet hihetetlen dolog s könnyen kibékülnek az elmúlás gondolatával is, de előbb, vagy utóbb, amikor őket is koporsó mellé állítja a sors, melyben édesanyát, édesapát, hitvest, gyermeket, testvért, vagy barátot temetnek, vagy maguk vergődnek tehetetlenül halálos kórágyn, ha máskor nem is, ezekben a nehéz órákban ösztönös erővel szakad föl az ő szívéből is a vágy a viszontlátás, az örök élet után. S az nem lehet, hogy a jó Isten kegyetlen játékot akarjon tüzni mi velünk. Az nem lehet, hogy egy sötét sírral és egy bús fejfával mindennek: szeretetnek, gondolatnak, eszmének, a léleknek is, mely embert emberré tesz, mind-mind örökre vége legyen. Hiszen akkor meg kellene hasadjon az anyák szíve gyermekeik koporsója mellett. Hiszen akkor még elhalt édesanyánk emlékét is ki kellene tépni szívéből, mert hiszen ő, akihez ajkunk egyszer így szólt „édesanyám“, ő már senki, semmi, csak foszladozó anyag, mit nagy sietve temetőbe vittünk, földbe ástunk, hogy a bomlodozó anyag szagos lehellete meg ne mérgezze házunk levegőjét. Hála a jó Istennek nem így van ez! Az anya mindig anya marad, szellem alakja, mint életünk őrangyala, mint védő geniusz elköltözése után is itt él szívében s vele egykor ismét találkozunk;

Hol, hogyan, milyen formában, ez az, amit embernek tudni ez időszerint meg nem adatott. Isten jónak látta szemünk elé mindezideig sűrű fátyolt vonni, hogy azt, mi a síron túl vár ránk meg ne láthassuk. Azt, hogy a test, mely a föld múltó anyagából épült, fölbomlik s jelenlegi formájában élni megszűnik, azt tudjuk s természetesenek tartjuk. „Porból letietek, porá kell válnotok.“ Mondja a szentírás s igazsága alól senki számára nincsen kivétel. A lélek pedig mely érezett, gondolkozott, hitt és szeretett, a lélek, mely isteni elem az emberben s mely az embert valóban emberé teszi, isteni természeténél fogva örökkévaló, örökké él, de az, hogy hol és milyen formában az ez idő szerint mindnyájunk előtt nagy titok, mély misztérium. Abból a titokzatos világból még soha senki vissza nem jött, hogy kielégítse kíváncsiságunk és elmondja, hogy ott mit látott. Híradásokról beszélnek, melyeket elköltözött testvérek küldenek a síron túli életről, de ezek a híradások is a föld

lakóinak nyelvén vannak megfogalmazva s vajmi kevéssel mondanak többet, mint ami a sejtések s az áhitat óráin ihletett szívekben már e földön meg-meg villan. Az az egy bizonyos, hogy a mély titkot megfejtteni ez idő szerint még senkinek se sikerült. Az az érzésünk támad, hogy bizonyára az Isten akarja azt így. Hiszen ha Isten azt akarta volna, hogy a síron túli élet titkát mi is megismerjük, akkor bizonyára képességet is adott volna rá.

Isten jónak látta, hogy az örök élet titkát ne hozza át az érzékelhető tapasztalati világba, hanem az érzékfölötti világban marasztalja, jónak látta, hogy ne hozza az ész és az ismert világa elé, hanem a sejtés és a hit világába tartsa mindezideig.

Tényleg: az ész megmagyarázni s tételekben kifejtteni nem tudja, a szív azonban ösztönös erővel vágyik az örök élet után. Ki rideg ésszel keresi az örökélet titkát csupán, az úgy jár mint a tudós a rózsával, ahelyett, hogy gyönyörködne a rózsaszínében, szépségében s illatában megérezné a teremtő Isten áldott lehelletét, szétszedi szirmait, hogy benső szerkezetét megismerje, de aztán, ami így kezében marad, az már többé nem rózsá. Kiben hiányzik az a bizonyos hatodik érzék a szellemi élet igazságai iránt, azt az embert én értelmi okoskodással és magyarázatokkal az örök élet felől meggyőzni sohasem tudom, mert az az ő számára nem létezik, nincs, ép úgy, mint mondjuk, egy színvak számára nincs piros szín. A lelki élet színvakjai ők. Lehetnék költői tehetség, szólhatnék a legfestőibb nyelven, melyen valaha ember emberhez szólt, mind hiába, akkor sem tudnám a színvaknak leírni, hogy milyen szépen virít a piros rózsá májusi kertekben, hogy milyen megható képeket festett a nagy Rafael, mert a szerencsétlen színvak olyat soha se látott, arról fogalma nem lehet s ahol én a színek varázsában gyönyörködöm, ott ő csak szürke semmiséget lát, a színek s a vonalak nyelvét ő nem érti. A halál után, hol én az örök élet áldott tavaszát várom, a lelki élet színvakjai csak néma, sötét elrohadt látanak. Egy-egy nagy lelki megrázkódás azonban: haláleset, mikor gyermekét temeti, vagy maga vívja a végső tusát a kórágyn, a lelki szín zemét is fölnyitja s fölbred benne is az örökélet sejtelmes érzése

Az ilyen emberekkel szemben aztán vannak emberek, csodálatosan finom és érzékeny lelkű emberek, kikre azt szoktuk mondani, hogy Isten őket egy hatodik lelkiérzéssel áldotta meg. Embertársaikat a lelki élet titkainak látásában felemüljék, látnak és ismernek olyan igazságokat, melyeket mások előtt titok fátyola fed.

Az ész nem érti s megmagyarázni se tudja az örök életet, de nem is tagadhatja azt. Mert a tény, hogy ezidőszerint titok fedi azt, ami a síron túl vár reánk, az nem az örök élet lehetetlenségét, hanem a mi értelmünk megismerő képességének korlátoltságát jelenti. A rideg ész magára csak olyan a lelki élet igazságainak kutatásánál, mint egy halványan pislogó mécses, mellyel ke-

*) Részlet a szerzőnek az év folyamán magyar és angol nyelven megjelenő művéből, melyben az unitárius vallás alapelveit ismerteti.

zünkben egy világáros utcáit járjuk sötét éjszakán. Világítunk vele magunknak, hogy valahogy el ne tévedjünk, de ez a világítás gyöngye és homályos. S ki merné azt állítani, hogy az egész város csak abból a pár házból és utca sarokból áll, mit mécsesünk vibráló fényénél véletlenül megláttunk Senki, mert a várost csak akkor ismerjük meg, ha hajnalt pirkaszt a fölkelő nap. Téved az, ki a szellemi élet világában csak azt tartja igaznak, mit értelmének ma még korlátolt fénykörével átfogni és bevilágítani képes.

Az ész lehetségesnek tartja, a szív követeli az örök életet

Határtalan lehetőségek idejét éljük. A szellemi fejlődés nem ismer korlátokat. A tudás minden nap új és új igazságokat hoz ki az ismeretlenség mélységeiből. Megvilágít és érthetővé tesz olyan dolgokat, melyeket ezer éveken át ép oly nagy titkok fedtek el, mint ma az örök életet. Egy másik hasonlatot mondok, illetve folytatom az előbbit. Olyan az ész, mint a fölkelő nap. Amint lassan méltóságteljesen emelkedik a hegyek fölé, mind nagyobb és nagyobb kört hint be sugarival, elűzi az éjszaka sűrű sötétjét, mely a tájat megfeküdte, erdők s mezők virágait eltakarta s mi egyszerre tisztán látunk mindent s tájékozódunk a körülöttünk nyüzsgő világban. Vannak a szellemi életnek nagy igazságai, melyeket ezer éveken át sűrű sötét titkok rejtettek el, de egyszer rájuk esett a tudás fénye s egyszerre közismertekké váltak. Előérzet, távolérzés, akaratátvitel még csak a közelmúltban érthetetlen rejtélyek voltak az emberi ész előtt s ma már tisztán látjuk és értjük; megmagyarázzuk azok okát és természetét. Ki merné azt állítani hogy a nap megáll emelkedésének pályáján s az ismeret ezután se ejthet soha egyetlen sugarat se az örök élet titkára, hogy azt megismerésünkhöz közelebb hozza akkor, mikor Isten azt számunkra jónak látja?

Szemünk idegzete új, ismeretlen világok látására van berendezve, olyan világokra s benne olyan igazságokra, milyenekről még csak fogalmunk se lehet. Szemlencsénken keresztül csak egy parányi részét látjuk annak a világnak, melyben élünk s amelynek meglátására a képességet különben szemidegeinkben hordjuk. Lám, egy messzelátó alkalmazásával egyszerre kitágul a látkör, eddig ismeretlen valóságok csnek bele látásunk körébe; soha nem hallott tények villannak meg milliárd mérföldek távlatán át, eddig ismeretlen csillagokat látunk, bepillantunk a természetnek titkokkal fedett élettörvényébe s megszámláljuk láthatatlan rovarok szárnyainak erezetét. S ki tudná megmondani, hogy meddig tökéletesíthető messzelátónk lencséje. Végtelenségbe nyúlik az bele. Tökéletesen áll ez az eset szellemi világunk megismerésére is. Ki tudná kijelölni és megvonni megismerő képességünk, szellemi látásunk határvonalát mondván: csak eddig és soha tovább? Ki merné tagadni, hogy még ismeretlen titkok megismerése vár reánk? Tagadni az örök életet csak azért, mert értelmünk látása azt még ezidőszerint nem érte el, balgaság ép úgy, mintha

a vakondok tagadná a Mars-ot, mert azt ő soha se látta.

A hívő lelkek minden időben fáradhatatlanok a síron túli élet képének festegetésében. Ki-ki lelki alaptermészete, műveltsége, erkölcsi érzülete és sajátos életviszonya szerint képzelet el azt. Tehát ahány ember, vagy legalább is ahány faj van a világon, annyi képet láthatunk a különben ismeretlen örök életről. Csak az bizonyos, hogy minden ember azt várja a síron túl, aminek a földön hiányát érezte s amit értékesnek tart. Kinek szíve mindenek fölött igazságért dobog, amint látja a földön a nagy igazságtalanságokat, az ártatlanok szenvedését s a bűnösök sikerét, az mindenek fölött igazságtevést, erkölcsi kiegyenlítődést vár, ha azt a földön nem kapja meg, a síron túl, mert hiszi, hogy amint a természet törvényét, amit szintén Isten adott az elemekbe, senki meg nem változtathatja, úgy az erkölcsi törvény is örök érvényű s hatalma alatt él minden ember. Ki elfáradt az élet terhe alatt az nyugalmat, kit bánat emészt az vigasztalást, a zaklatott szívű békességet, a szenvedő ember a fájdalmak enyhülését várja, reméli ott a titokzatos menyországban s személyes megfigyelésből tudom, hogy egy kis gyermek, ki nagyon szerette a méhsört, úgy képzelet a menyországot, hogy ott annyi a méhsör, hogy abban is fürödnek az emberek. Ha valaki megmondja nekem, hogy milyennek képzelet a menyországot, én megmondom hogy milyen az illető lelke. A vad indián számára azért kívánatos a menny, mert úgy gondolja, hogy ott jó alkalom vár gazdag vadászatra, az érzéki mohamedán ott soha meg nem szűnő, örökkévalóságig tartó élvezetet remél, a keresztény ember pedig eszményi életet keres a menyországban. Pál apostol oly csodásnak képzelet a mennyet — mint mondja — amilyent szem nem látott s amilyenről fül még soha nem hallott. A régi Góthok a Valhalla gyönyörét vélték, hogy ott megízlelhetik. A régi keresztények egy boldog városra gondoltak, melynek falai drágakövekből gyűltek, kapui csillogó gyöngyökből vannak kirakva s benne aranyútakon járnak a hallhatatlan lelkek.

Ezek a képzeletdészek, bármily szépek, színesek és ragyodók is, az örök élet titkát fölfedni nem tudják s a valósághoz közelebb nem visznek. Mi pedig valóságot akarunk! Szent igaz, hogy élet síron túl és síron innen csak egy van, egy lehet: végnélküli örök szellemi tevékenység, szüntelen folyamat a tökéletesség felé. S ki az örök egyetemes életfolyamatba lelkiileg bekapcsolódott, az már most a földön az örök élet részese; tettei és gondolatai hatásukban örökké megmaradnak. Az csupán a testi halál után, de már most itt a földön kezdődik számunkra. Ha van hallhatatlanság, már e földön részesei vagyunk. A modern ember érdeklődése inkább arra irányul, hogy mi történik velünk itt e földön, hogy a síron túl mi jön, Istenre bízva. A menyországot nem csak a síron túl kell várnunk, hanem főgondunk az kell legyen, hogy ezt a földi életet tegyük menyországgá, jobbá, szebbé és boldogabbá, szeretet által egy-

más számára. A többit aztán, hogy milyen lesz a sírontúli élet képe, azt bátran és boldogan bizzuk csak a mi jó Istenünkre, ha megérdemeltük ő bizonyára nem fogja azt megtagadni tőlünk. Az élet, melyet nagy eszmék örök igazságok jegyében élnek, örök élet, az már e földön felvette az örökkévalóság jellegét. Ki így hisz az életben, az diadalmaskodott a sír és a halál fölött.

Teljesítsd e földön kötelességeid, a hivatást, mit a köz érdekében Isten reád bízott, éld a legjobb s a legnemesebb életet, mit ember élhet, szeresd az Istent, szeresd az embert s a többit bíz csak a jó Istenre. Ez a legjobb előkészület a menyországra. A szeretet már a földön menyországot teremt.

S minél több van bennünk a szeretetből, ebből az isteni elemből, a lelkeségből és a szelimből, ami örökkévaló, annál biztosabb vagyok az örökélet felől. Minél kevesebb van bennem Istenből annál gyorsabban sodródok az elmúlás örvénye felé. Ami bennem nem isteni, hanem múló, érzéki és bűnös, az megszűnik, mert az annak a sorsa, ami pedig bennem az Istenből, az ő lelkéből való, az örökké él, mint maga az Isten.

Hiszem az örök életet!

Dr. Csiki Gábor.

Kriza János.

Halálának ötvenedik évfordulójára.

A költőnek és a papnak ünneplésére íródott e rövid írás. Eméke ma is oly üdén kel lelkünkben, mint azok a vadrózsák, melyek a magyar nép virágoskertjében nyílnak s melyeket az ő keze olyan firóman egy csokorba kötött.

Költő volt és pap egy személyben. A szerepet könnyű felcserélni. Mondhatjuk úgyis, hogy papja volt egy nagyszerű eszmének, fanatikus elhívottja a népköltészet gyűjtésének és mondhatjuk úgyis, hogy költője volt egy nagyszerű költeménynek, álmodója Isten országának, poéta-püspöke a szenvedő és megdicsőülő unttárizmusnak.

Kriza a nemzeti és egyházi életnek határán állt. Mögötte volt egy nemzetnek és egyháznak szomorú korszaka és előtte volt egy nemzetnek és egyháznak új életre támadása. Kriza felismerte helyzetét s ezért költözött a magyar halhatatlanság közé.

Pályája elején lyrai költeményekkel tűnt fel. Dalaiban a háromszéki határörvidék székely katonájának örömét és fájdalmát, szerelmét és álmodozásait éneklie meg. Küzdelmes és szépséges életet. Egyik nap még az ekeszarván nyugszik a székely keze, másnap már a kard élét villogtatja. Egyik nap még a szelíd háromszéki síkságon álmodozik, másnap már az idegen földön kesereg sokszor véresen, sebektől borítva elhagyott hazájáért. A szerelém sem hiányzik e költeményekből, az érzelmes, csendes, naiv szerelem, amely minden szenvedélyességtől ment.

Mikor még Petőfi fel sem lépett, már Kriza így énekelt a szeretett leányról:

Istenadta kék szeme,
Annak vagyok betege,
De a kis eperke-száj
Meggyógyít, ha szívem fáj.

Ha Aranyosrákosi Székely S. Vörösmartynak előfutárja, úgy kétségtelen, hogy Kriza Petőfié. Verseiért az Akadémia tagjai közé választják, de Kriza ezután nemsokára elhallgat.

Idejét egy másnemű költészet foglalta le. A gyülekezeti élet költészele.

Kolozsvár papjának választja s tanárkodnia is kell a kollégiumban. E hivatalos munkáin kívül a kolozsvári lapoknak is munkatársa, hogy szerény jövedelmét, amely családjá fenntartására is alig elég, gyarapítsa. Tehát pap, tanár és újságíró egy személyben. A költészet ábrándvilága egyelőre kiesik lelkéből, illetve a mindennapi élet gondját-baját nemesíti át és álmodóját életművésszé teszi. Krizát költők és írók vezetik át egész életén s számára Hugo Victor, Lamartine, Heine, Wordsworth, Burns épen olyanok, mint Dante számára Vergilius. Az élet nehézségeit ezek enyhítik, ezek teremtenek egy olyan világot számára, amelyben örömet él s amelynek szépségeit, mint a költészet kegyes papja remek műfordításban nyújtja át a Múzsák híveinek, hogy ők is gyönyörködhesseken benne.

Mint püspök (erre a tisztségre 1861 ben a tordai zsinat választotta meg) megalapította a *Keresztény Magvető* c. folyóiratot, megteremtette az angol és amerikai hitrokonainkkal az összekötést, felépítette a tordai iskolát és kibővítette a székelykeresztúrit. És a szerény jövedelmű püspök még jót is tett. Szegény papok és tanítók leányait saját költségén neveltette és férjhez adta őket. Valóban költészetté tette a mindennapi szürke életet.

Mindez azonban csak az eredeti költőt, a finom ízlésű esztétát, a mély tudóst, a bölcs egyházférfit, a gyöngédszívű kegyes emberbarátot dicséri, pedig a koronát minderre a munkára, a népköltési gyűjtőnek „Vadrózsák” című kötete teszi fel.

Ebben a kötetben mutatkozott Kriza leginkább költőnek, esztétának, papnak és tudósnak egyaránt. Már 1843-ban előfizetési felhívást bocsátott ki a Vadrózsákra, de mint említettem, ebben az időben más dolgai foglalták le idejét. De mikor 1859-ben az Erdélyi Múzeum Egyletben néhány népballadát olvastak fel, Kriza lelkében újra felébredt a régi törekvés, t. i. hogy az összes még megtalálható népies epikai költeményeket összegyűjti s egy csokorba kötve népének asztalára helyezi.

Ettől fogva nem győzött lelkesíteni, agitálni szenvedélyesen a nagy cél érdekében. Paptársait, tanítványait mind beállította a fáradságos munkába. Ő maga szintén a nép közé ment, tanulmányozta a népies szólásmódokat és a kiejtést. Ő maga egész külön *betűrendszert* alkotott meg, hogy lehető leghivebben visszaadhassa a népies kiejtést. Külön betűket faragtatott kolozsvári kiadójánál s nem győzte eleget korrigálni és tudós apróékösságaival sokszor megnehezíteni barátai-

Jókai Mór az unitáriusokhoz.

Midőn Jókai 1902. őszén a Mátyás király szobrának leleplezése alkalmából Kolozsvári járt, az E. Irodalmi Társaság az unitárius kollégium dísztermében tartotta díszgyűlését. A kollégium igazgatósága és ifjúsága megragadta ezt az alkalmat s a kollégium előcsarnokában sorfalat állva, nagy óvációval fogadta az „Egy az Isten” szerzőjét. Az elhangzott üdvözlő beszédre Jókai a következőket válaszolta:

„Templomban vagyunk, az iskola falai között, melyet ihlet tölt be. En ügyis, mint író, ügyis, mint hazafi és politikus, hirdetője voltam mindig a szabadságnak, mely a művelődés terjesztésével a hazaszeretettel és Istentisztelettel párosul. Ebben a törekvésemben legközelebb találtam magamhoz az unitárius vallásfelekezettel, mely mindig előljárt hazafiságban és a tudomány művelésében s mely — bár nem tartozik a gazdag felekezetek közé — a művelődésnek e szép épületét emelte. Kívánom, hogy a felekezeti békesség keretében a vallásfelekezetek versenyezzenek az istentiszteletben és a közművelődés terjesztésében.”

Az agg költő király e meleg elismerő és bízditó szavait hálás kegyelettel újítjuk fel születésének évszázados fordulóján.

HIREK.

Kedves hiveinknek és olvasóinknak boldog húsvéti ünnepeket kívánunk. A feltámadás ünnepén nyiljék ki szívünkben a hitnek és reménységnek virága. Annak a hitnek, hogy az Igazságot megölni nem lehet és minden sírbatemetett Igazság feltámad egyszer. A feltámadás ünnepe biztassa reménységünket, hogy egyszer ami Igazságunk is feltámad fájdalmas sírjából.

Dávid Ferenc Egyletünk az április 25-én (szombat) este 6 órakor tartandó vallásos estélylyel megkezdí a tavaszi szezon vallásos estélyeit. Az április 25-iki estélyen „Jézus az örök eszmény” címen felolvass dr. Csiki Gábor missziói lelkész. Az estély műsorát művészi ének és zene számok egészítik ki. Ezzel kapcsolatban már előre is tudatni kívánjuk, hogy a májusi vallásos estélyt a Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület rendezí és azt néhai püspökünk Kriza János emlékének kívánja szentelni. Ennek az estnek idejét jövő számunkban fogjuk közölni.

Diszkozgyűlés május 10-én. Ezen napon kezdődik az Amerikai Unitárius Társulat 100 éves fennállásának jubiláris ünneplése. Annál a szoros testvéri viszonymnál fogva, amely bennünket amerikai hitrokonainkkal összekapcsol: ünnepe ez a nap nekünk is. Ezért írja be emlékébe ezt a napot minden unitárius tertvérünk és jöjjön el Koháryutcai templomunkba május 10-én (vasárnap) arra az alkalmi Istentiszteletre és a templomozást követő **diszkozgyűlésre**, amelyet tengerentúli testvéreink emlékünnepe nek szentelünk. *Örüljünk együtt az örvendezőkkel.*

Mozidélelött. Az Unitárius Nőszövetség április 19-én (vasárnap) d. e. 11 órakor mozi-előadást rendez a Margit-körút 5/b. sz. alatt levő „Helios” mozgóban. Ennek az előadásnak jövedelmét a nagy gondokkal küzdő *protestáns diákmenza* javára fordítják. Sok protestáns egyetemi hallgatónak — s köztük sok unitárius ifjúnak — ez az egyetlen táplál'ja. Ha ez a Menza nem adná meg nekik a mindennapi kenyeret, félbe kellene hagyniok tanulmányaikat. Unitárius és magyar kötelesség fiainkon segíteni Erkölcsi kötelessége mindenkinek, aki teheti, erre a mozi-előadásra eljönni. Jegyek 20, 15 és 10 ezer koronás árban a lelkészi hivatalban (Koháry-u. 4.) kaphatók

Konfirmálók figyelmébe. Jöelőre megírjuk azoknak, akiket illet és az érdeklődőknek, hogy a konfirmáció ünnepe t áldozócsütörtökön, május 21-én d. e. 11 órakor tartjuk. Előző napon szerdán, d. u. 4 órakor kikérdezés a templomban. Az áldozócsütörtöki ünnepélyen az egyházközséget Botár János öreg presbiter afia képviseli. Ő ajándékozta az idén is a konfirmációi emlék evangéliumokat.

Kriza János emlékére a Dávid Ferenc ifjúsági egyesület május hó folyamán ünnepélyt rendez felolvasással, ének és szavalat számokkal. Kérjük az ifjuság minden egyes tagjának és a közönségnek meleg érdeklődését. Meghívók menni fognak.

Nőszövetségi ülés apr. 9-én (csütörtökön) d. u. 5 órakor. Ugyanezen a napon 6 órakor rendező r hiveinek úrvacsorát oszt a templomban dr. Csiki Gábor missziói lelkész.

Húsvéti ünnepünkön mindkét napon osztunk úrvacsorát. I. napján predikál: dr. Csiki Gábor missziói lelkész. Úrvacsorát oszt: Biró Lajos lelkész. II. napján predikál: Jancsi László teologus. Úrvacsorát oszt: dr. Csiki Gábor.

Nagypénteken d. e. 11 órakor Istentiszteletet tartunk.

Pálffy vacsora május 1 én este fél 8 órakor a Pálffy-tér 4. sz. alatti vendéglőben. Erről a családi találkozásról eddig csak igen rövid híradások jelentek meg. Most azonban bővebben szölnk róla. A legutóbbi alkalommal igen szép számmal gyűltünk össze s a kedélyes meleg hangulatban gyorsan repült az idő. De nagyrészt férfiak voltunk. Pedig családokat vártunk. Szülőket, nagyobb fiaikkal és leányaikkal együtt, hogy az öregek mellett a fiatalok is együtt legyenek. A május 1-i találkozóra különösen felhívjuk a közel s távollakók figyelmét. Ekkorra ugyanis minden eddigi résztvevő hoz még magával egykét családot s *unitárius társadalmunk előkelőségeit* is tisztelhetjük ott sorainkban. Külön teremben leszünk. *Vacsora olcsó, de nem kötelező.*

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS

**HIRDETÉSEKET
FELVÉRSZÁVAL
KIA DÓHIVATTAL**

Két-, három- és négyüstös
székely házi szöttes
asztalkendők, törülközők, konyharuhák
stb. megrendelhetők:

Deák Miklós

hitrokonunknál

Lakása: II KER., TÖLGYFA-UTCA 14.

A Népies Irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és
történelmi kiadványai megrendelhetők:
Budapest, VI., Vilmos császár-ut 55. sz.

IFJ. INCZEFFY DÉNES

O. F. B. által engedélyezett

ingatlanforgalmi irodája

Budapest, Vilmos Császár-ut 60. I. em 2.

TELEFON: 202-41.

Földbirtokok, birtokbérletek, házak, malmok és mindenféle ingatlanok vásárlása, üzem-, lakásközvetítés, pénzkölcsön, társulások, finanszírozások lebonyolítása. Hirdetési vállalat.

Kádakat

Puttonyokat
Boredényeket
Mezőgazdasági
szerszámokat
Tragacsokat
Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

BIRTALAN LAJOS

kárpitos és diszitő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Elvállal angol tör., szalon- és függönydiszítéseket továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok, rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szemnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest. II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítenek. Javítást is vállalok. Mérsékelt árak. Hó és sárcipők szakszerű javítását vállalom.

„STUDIUM“

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Múzeum-körút 21. szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből alakult új vállalat 186-87. 186-87.

Szaktankönyvek, szépirodalmi, egyházi és egyetem tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézik.

Prém János szabómester

hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal bármiféle ruhavarrást, fordítást, tisztítást stb.

Lakása: Budapest, VIII., Vig-utca 33. sz.